

ingediend op **23** (2021-2022) – Nr. 2-G
12 oktober 2022 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Stijn De Roo
aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie

over het ontwerp van decreet

van de algemene rekening
van de Vlaamse Gemeenschap
en van de rekeningen van de rechtspersonen
onder het gezag van de Vlaamse Regering
voor het begrotingsjaar 2021

Documenten in het dossier:

- 23** (2021-2022) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
– Nr. 2-A t.e.m. F: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
- 23-P** (2021-2022) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichting bij de begrotingsuitvoering 2021
- 23-Q** (2021-2022) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichting bij de begrotingsuitvoering 2021
- 36** (2021-2022) – Nr. 1: Rekeningenrapport van het Rekenhof over 2021

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Stijn De Roo, Tinne Rombouts;
Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;
Staf Aerts, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;
Bart Tommelein, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Chris Steenwegen;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Toelichting door de minister	4
1.	Omgeving en Natuur	4
1.1.	Vlaamse Veerkracht	4
1.2.	Diverse uitdagingen	4
2.	Energie en Klimaat.....	9
2.1.	Voornaamste realisaties Energie	9
2.2.	Voornaamste realisaties Klimaat	10
II.	Bespreking.....	11
1.	Omgeving en Natuur	11
1.1.	Tussenkoms t van Mieke Schauvliege	11
1.2.	Tussenkoms t van Gwenny De Vroe	12
1.3.	Tussenkoms t van Tinne Rombouts	12
1.4.	Repliek van minister Zuh al Demir	13
2.	Energie en Klimaat.....	13
2.1.	Tussenkoms t van Philippe Muyters	13
2.2.	Tussenkoms t van Staf Aerts	14
2.3.	Tussenkoms t van Willem-Frederik Schiltz.....	14
2.4.	Repliek van minister Zuh al Demir	15
III.	Indicatieve stemming	15
	Gebruikte afkortingen	16
	Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie besprak op 4 en 5 oktober 2022 het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2021, wat betreft de bevoegdheden Omgeving, Natuur, Klimaat en Energie van Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 23/1).

Ter voorbereiding van de bespreking van de begroting werd de leden gevraagd hun technische vragen op voorhand door te geven. De minister verstrekte hieromtrent een schriftelijk antwoord op 3 oktober 2022. Dit antwoord is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door de minister

1. Omgeving en Natuur

1.1. Vlaamse Veerkracht

Minister *Zuhal Demir* rapporteert met de beleids- en begrotingstoelichting 2021 over de realisaties van het afgelopen jaar. 2021 was een bijzonder jaar met de opstart van het relanceplan Vlaamse Veerkracht. Daarvan werd ongeveer 780 miljoen euro toegewezen aan maatregelen binnen haar bevoegdheden op het vlak van Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie. Concreet gaat het om 258 miljoen euro voor de Blue Deal, 14 miljoen euro voor digitaliseringsprojecten, 40 miljoen euro voor de verbetering van de ruimtelijke ordening en 30 miljoen euro voor het uitbouwen van de circulaire economie. Aanvullend wordt er binnen het beleidsveld Energie 387 miljoen euro voorzien voor de renovatie van het gebouwenpatrimonium en 50 miljoen euro voor investeringen in groene warmte.

Haar administratie is in 2021 aan de slag gegaan met de ambitieuze doelstelling om alle betrokken projecten tegen ten laatste eind 2022 vastgelegd en dus operationeel te krijgen. Dit zal ook lukken. Dergelijke grote investeringen vergen logischerwijze veel voorbereidend werk. Het zwaartepunt van deze vastleggingen zal dan ook in het najaar van 2022 liggen. In 2021 kon desondanks reeds bijna 300 miljoen euro van deze 780 miljoen euro, bijna 40 procent, aan relancemiddelen opgevraagd en vastgelegd worden.

1.2. Diverse uitdagingen

1.2.1. PFAS en vervuilende stoffen

Inzake vervuilende stoffen stond de PFAS-verontreiniging centraal. Om een integrale aanpak te verzekeren, stelde de minister samen met haar collega's van de Vlaamse Regering een opdrachthouder aan.

Op basis van nieuwe inzichten werden omgevingsvergunningen bijgesteld, monitoring-campagnes voor water en lucht opgezet of versterkt, bodemonderzoeken uitgevoerd en werd er kordaat gehandhaafd. In 2021 werd ook gestart met de evaluatie van de wetgeving inzake gevaarlijke stoffen in het algemeen met het oog op een goede toepassing van het voorzorgsprincipe. Ook op Europees niveau werd door haar mee aan de kar getrokken voor een stringenter regelgevend kader inzake PFAS.

Ze trof voorbereidingen voor de oprichting van de kennishub Omgeving en Gezondheid inclusief de uitvoering van de vijfde cyclus van het Vlaams Humaan Biomonitoringsprogramma. Aanvullend trof ze voorbereidingen voor de opzet van een Humaan Biomonitoringsonderzoek in de omgeving van 3M in Zwijndrecht, om via metingen

blootstelling aan en gezondheidsimpact van PFAS in beeld te brengen. Om een betere datadeling mogelijk te maken tussen de verschillende entiteiten is er een PFAS-verkenner opengesteld via de Databank Ondergrond Vlaanderen.

1.2.2. Stikstof

Het teveel aan stikstof in Vlaanderen is nefast voor onze gezondheid en zorgt voor minder planten- en diersoorten waardoor de biodiversiteit afneemt en de natuur verarmt, vervolgt minister Demir. Doorheen 2021 werkte de minister verder aan de fundamenten voor een definitieve PAS. De PAS moet het teveel aan stikstof terugdringen en verzekeren dat de Europese instandhoudingsdoelstellingen gehaald worden. In afwachting van de definitieve PAS zorgde de minister voor een ministeriële instructie voor de beoordeling van de stikstofuitstoot van vergunningsaanvragen. In het voorjaar van 2022 kwam de Vlaamse Regering tot een akkoord over stikstof dat momenteel, na een openbaar onderzoek, verder wordt uitgewerkt.

1.2.3. Natuur- bos- en valleigebieden

COVID-19 heeft de nood aan nabijgelegen groen als rust- en verpozingsruimte nog duidelijker in de verf gezet. De minister zette verder in op het creëren en versterken van robuuste natuur-, bos- en valleigebieden, onder meer via het Natura 2000-programma en het Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering. In 2021 werd de aanbesteding van zes grote ontsnipperingsprojecten en een wilddetectie-systeem (N76) voorbereid in dialoog met betrokken partners. Daarnaast investeerde de minister ook verder in monitoring van deze maatregelen om de efficiëntie en effectiviteit ervan steeds verder te verbeteren.

1.2.4. Bouwshift

De minister blijft inzetten op de bouwshift. De bouwshift moet het bijkomend ruimtebeslag terugdringen zodat de open ruimte gevrijwaard wordt. De Taskforce Bouwshift heeft in november 2021 een advies opgeleverd. Op basis hiervan heeft de minister een conceptnota Bouwshift opgesteld met als concreet voorstel om de planologische compensatieplicht decretaal te verankeren. Daarmee wordt gezorgd dat de plannende overheid bij planinitiatieven voor bijkomend aanbod aan harde bestemmingen tegelijk slecht gelegen of overbodig juridisch aanbod neutraliseert.

1.2.5. Ruimte en grond

De minister realiseerde een gedragen uitvoering in geïntegreerde, gebiedsgerichte openruimteprojecten. In deze projectgebieden werden voor meer dan 12 miljoen euro aan investeringen uitgevoerd. In programma's zoals landinrichting en natuurinrichting worden maatregelen op het terrein voor de versterking van de open ruimte gerealiseerd waarbij klimaat-, water-, natuur-, landbouw- en landschapsdoelen verzoend worden.

De minister ondersteunde belangrijke Vlaamse projecten door het realiseren van grondmobiliteit via de Vlaamse Grondenbank, voor een bedrag van ongeveer 33 miljoen euro. Dit gebeurde in functie van het tegengaan van overstromingen, nieuwe infrastructuur en Europese natuur, maar ook voor een flankerend beleid voor betrokken landbouwers. Nieuwe grondbanken Blue Deal en Stadsrandbos Tielt werden opgericht.

Ook het areaal beheersovereenkomsten, gesloten in het kader van de doelstelling soortenbescherming, nam toe, hetgeen in uitvoering is met haar beleid. Ongeveer 3750 landbouwers ontvingen samen bijna 17 miljoen euro voor het nemen van maatregelen voor natuur, milieu en landschap, op net geen 13.000 ha.

1.2.6. Droogte

Samenwerkingen tussen (landbouw)bedrijven werden opgezet door onder meer de proeftuinen droogte, waarmee een efficiënt beheer van water wordt beoogd. Ook Water-Land-Schap 2.0 ging van start. Circulair water werd verder verankerd in de werking van CIW. Via het platform circulair water wordt het beleid dienaangaande binnen de overheidscontext gecoördineerd. In het kader van de Blue Deal werd extra ingezet op het ontharden en vergroenen van de Vlaamse steden. De lokale besturen schakelden tussen bebouwde en open ruimte waarbij de winsten van 'bebouwd', van verdichting op geschikte plekken, aan winsten voor 'onbebouwd' kunnen worden gekoppeld. Steden werden ondersteund als ze voorbeeldstellend waren voor de bouwshift en het onthardings- en vergroeningsbeleid dat wordt beoogd: compacter maar ook meer geconnecteerd op vlak van een kwalitatievere en meer groene en robuuste open ruimte.

Voor de voorbereiding van de stroomgebiedbeheerplannen werden in 2021 alle noodzakelijke stappen doorlopen. Op 30 april 2021 heeft de Vlaamse Regering kennis genomen van de eerste versie van het reactief afwegingskader droogte, maar omwille van de natte weersomstandigheden diende het afwegingskader tijdens de zomer 2021 niet toegepast te worden en kon het dus ook nog niet geëvalueerd worden.

Nog in het kader van de Blue Deal worden een aantal blikvangers van 2021 vermeld: de versnelling van het Sigmaprogramma in samenwerking met minister Lydia Peeters, de aankoop van 253 ha in Mol-Postel en de aanbesteding van het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek voor 200 ha.

1.2.7. Bosuitbreiding

De bosuitbreidingscampagne liep op volle toeren. Meer dan 350 ha werd effectief aangeplant. De communicatiecampagne richtte zich specifiek naar grondeigenaars, een doelgroep waar nog een groot bebossingspotentieel aanwezig is. De centrale spil in dit verhaal is www.bosteller.be: dit is het kloppend hart van bosuitbreiding, zowel wat betreft rapportering en opvolging als begeleiding.

1.2.8. Natuurbeheer

De teller van de oppervlakte onder effectief natuurbeheer blijft stijgen. De oppervlakte goedgekeurde natuurbeheerplannen is in 2021 met 8081 ha toegenomen, zowel door goedkeuring van nieuwe natuurbeheerplannen als door omzettingen van oude beheerplannen. De minister ondersteunde de partners die meer natuur en bos realiseren zo met meer dan 44 miljoen euro.

1.2.9. Biologische diversiteit

Voor de actualisering van de BWK bracht de administratie in 2021 ongeveer 13.500 ha opnieuw in kaart via terreinbezoeken, waarvan 5500 ha binnen de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Ook werd ingezet op het karteren van habitatlocaties en focusgebieden buiten het Natura 2000-netwerk. In het landbouwgebied en bebouwd gebied is ongeveer 20.000 ha geactualiseerd op basis van recente luchtfoto's en kaarten. Al deze gegevens zullen gepubliceerd worden in de BWK-uitgave van 2023.

Het wolvenplan werd verder uitgevoerd en bijgestuurd, waarbij de subsidieregeling voor wolfwerende omheiningen werd uitgebreid naar niet-professionele veehouders. Het Wolf Fencing Team werd uitgebreid en er werd breed ingezet op communicatie en overleg. Op basis van de ervaringen van zes Europese landen werd samen met de betrokken partijen een 'Interventieprotocol probleemsituaties wolf' opgemaakt. De

groeïende populatie van de wolf in Vlaanderen wordt intensief opgevolgd. Ook in 2021 was er een geslaagde voortplanting en kon men door de inzet van camera-vallen vaststellen dat zes welpen werden geboren. Ze onderzochten de voedsel-keuze van de gevestigde wolven. Ongeveer 90 procent van de stalen bevatte wilde hoefdieren zoals ree en everzwijn.

Ook het plan van aanpak everzwijn werd verder uitgevoerd, met focus op schade-preventie, populatiebeheer en schadevergoeding.

De SBP's hamster, knoflookpad, gladde slang en heivlinder werden verlengd, en een nieuw SBP akkervogels werd goedgekeurd. Eind 2021 waren er dan ook 25 SBP's in uitvoering.

De realisatie van de Europese instandhoudingsdoelstellingen werd opnieuw ondersteund door de projectoproep Projectsubsidies Natuur. Maximaal drie jaar na de goedkeuring moet het resultaat op het terrein zichtbaar zijn. De oproep sprak een ruim publiek van natuurverenigingen, regionale landschappen, bosgroepen, privé-eigenaars en lokale overheden aan. De minister keurde 61 projecten goed, voor een totaalbedrag van 6,2 miljoen euro.

Voor het eerst werd een oproep 'Projectsubsidies soorten' gelanceerd die gericht is op het ondersteunen van de SBP's door het verbeteren van de leefgebieden van beschermde soorten buiten natuurgebieden. Negen projecten kregen een subsidie voor hun bijdrage aan het leefgebied van de kamsalamander, vleermuizen, vliegend hert, patrijs en andere akkervogels.

Met de green deal Bedrijven en biodiversiteit wordt bekeken hoe investeringen in biodiversiteit op korte en lange termijn voordelen opleveren voor het bedrijf, de werknemers en de klanten. Dankzij deze green deal hebben meer dan honderd bedrijven zich geëngageerd om werk te maken van biodiversiteit op hun terreinen.

1.2.10. Asbest en Vlaanderen Circulair

In het streven naar een asbestveilig Vlaanderen werden in 2021 weer verdere stappen gezet. Er werd toegewerkt naar de lancering van het asbestattest in 2022 door middel van de ontwikkeling van de asbestinventarisatiedatabank, en de nodige uitvoeringsbepalingen werden opgenomen in de geldende regelgeving (Materialendecreet en VLAREMA). Ter ondersteuning van particulieren bij asbestverwijdering lanceerde de minister een relancepremie en een verhoogde isolatiepremie in combinatie met asbestverwijdering. De bronophaling werd verder uitgerold over Vlaanderen.

De vernieuwde governance van Vlaanderen Circulair ging van start. Een beleidsprogramma 'Op weg naar circulair bouwen' werd opgemaakt, samen met een zakelijk plan en planningsfiches voor verschillende werven. Met de green deal Anders Verpakt wordt gestreefd naar minder eenmalige verpakkingen door ze te vermijden of te hergebruiken. Ondernemingen die willen investeren in innovatieve technologieën om de materiaalkringlopen te sluiten kunnen genieten van Vlaamse relancemiddelen. Met achttien ingediende voorstellen na de eerste call, voor een totaalbedrag van 15 miljoen euro, is de lancering van de Recyclagehub een succes te noemen.

1.2.11. Handhaving

De lokale besturen werden ondersteund bij de handhaving op zwerfvuil door middel van de inzet van extra zwerfvuilhandhavers.

1.2.12. Luchtkwaliteit

Het eerste voortgangsrapport over het Vlaamse Luchtbeleidsplan 2030 werd gepubliceerd waarin een evaluatie werd gemaakt van de doelstellingen op korte, middellange en lange termijn en van de uitvoering van het uitgebreide pakket aan maatregelen om luchtverontreiniging in Vlaanderen aan te pakken. Binnen de uitwerking van de regionale mobiliteitsplannen werd ondersteuning gegeven aan de integratie van de klimaat- en luchtuitdagingen. Er werd ook werk gemaakt van het vergroenen van het wagenpark en het aanpakken van emissiefraude. Samenwerkingen werden opgezet door middel van een proefproject remote sensing en de uitrol van emissievrije distributie in stadskernen tegen 2050. In het najaar van 2021 werd het Klimaatportaal uitgebreid met extra functionaliteiten voor de uitvoering van lokale effect- en impactanalyses.

1.2.13. Voldoen aan Europese normen

Vlaanderen moet ook voor water voldoen aan de Europese en internationale normen en doelstellingen. Technologische innovaties maken het mogelijk fijnmaziger en met een hogere frequentie te meten. Hierop werd versterkt ingezet door middel van 151 actieve multiparametersondes en conductiviteitssensoren. De minister lanceerde initiatieven voor de stapsgewijze verdere uitbouw van het instrumentarium voor ontsluiting van grondwaterdata via de Databank Ondergrond Vlaanderen.

1.2.14. Wetenschappelijke onderbouwing

Minister Demir vervolgt dat er werd gezorgd voor een sterke wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid. Dit omvat onder meer monitoring en dataverzameling, studies in het kader van beleidsvoorbereiding en -evaluatie en wetenschappelijk onderzoek. Het Ruimterapport 2021 (RURA) werd gepubliceerd in een nieuw format voor een geïntegreerde omgevingshandhavingsrapportage. Er werd een Natuurindicatorenrapport 2021 voorgesteld met een veertigtal prioritaire Vlaamse natuurindicatoren.

Inzake monitoring werd in 2021 onder meer in het kader van de doelstellingen van LULUCF het meerjarig Vlaams bodemkoolstofmonitoringnetwerk opgestart.

De nodige acties voor de verzekering van de minerale grondstoffenbevoorrading zijn verwerkt in het eerste ontwerp van het Algemeen Oppervlaktedelfstoffenplan, waarvan het besluitvormingsproces doorloopt.

Het maatschappelijk belang van een slagkrachtige en gecoördineerde omgevingshandhaving nam in 2021 alleen maar toe als gevolg van verschillende specifieke dossiers. Handhaving is het sluitstuk van een integraal omgevingsbeleid.

De minister legt tot slot een klemtoon op het versnellen en verbeteren van procedures, gecombineerd met extra inzet op digitalisering. Een aantal grote werven maken deze ambities waar: de evaluatie van het Omgevingsvergunningendecreet, de modernisering van de MER en het omgevingsbesluit, waarbij de digitale toepassingen ervan meteen worden uitgebouwd. Tevens werd werk gemaakt van de verdere uitbouw van digitalisering door de vastlegging voor het digitaliseringstraject bij Aquafin en de uitbouw van dataplatformen. In 2021 werden hiervoor de fundamenten gelegd met studie en evaluatie die begin 2022 uitmondde in conceptnota's aan de Vlaamse Regering.

2. Energie en Klimaat

De minister verklaart dat in 2021 heel wat extra maatregelen werden uitgewerkt en dat zo goed als alle beschikbare budgetten werden uitgegeven.

2.1. Voornaamste realisaties Energie

2.1.1. Acties renovatie van gebouwen

In 2021 werd het bestaande beleidsinstrumentarium voor de energetische renovatie van gebouwen verder versterkt, een EPC-labelpremie werd ingevoerd, verschillende energiepremies werden verhoogd vanaf 1 januari 2021 en er werd gezorgd voor een renteloos renovatiekrediet tot 60.000 euro dat bij de banken kan worden aangevraagd voor het verbouwen van energetisch zeer slecht presterende woningen.

Het regelgevend traject voor een eengemaakte energie- en woonpremie en het unieke onlineloket werd verdergezet, samen met de Vlaamse minister van Wonen Matthias Diependaele. Dat was een heel traject en het is goed dat daar op tijd mee werd begonnen. Daarnaast is er renovatieverplichting voor niet-residentiële gebouwen ingevoerd, die is ingegaan op 1 januari 2022.

2.1.2. Acties hernieuwbare energie

2021 blijkt een van de beste jaren ooit voor de installatie van extra windturbines op land. Vlaanderen oversteeg ook de jaardoelstelling uit het windplan. In 2021 werd voor meer dan 190 MW windturbines op land in gebruik genomen. Dat is meer dan het dubbele van een jaar voordien. Voor het eerst in jaren slaagt men er ook in om het investeringsritme in windenergie op te drijven zonder in oversubsidiëring te vervallen. Vlaanderen neemt op het vlak van hernieuwbare energie zijn verantwoordelijkheid. Er worden heel wat dossiers ingediend met betrekking tot windenergie. Door de provincies uit die procedure te halen, is het mogelijk om sneller te gaan inzake de vergunningsverlening. Sinds ze minister is, zijn er 133 windturbines extra gekomen in Vlaanderen, goed voor een potentieel van 523 MW aan windenergie. Vlaanderen is op het vlak van windenergie de vierde beste leerling van Europa en er zijn ook Vlaamse bedrijven die hier innoverend bezig zijn.

Op het vlak van zonne-energie werd er gezorgd voor een verhoging van het aandeel hernieuwbare energie. Er werden ongeveer negenduizend PV-premies uitbetaald, en drie calls groene stroom uitgeschreven waarbij een totaal budget van 13,75 miljoen euro werd toegekend. De toegekende steun zal – over de volledige levensduur van de investering – zorgen voor ongeveer 1715 GWh aan groene stroom. Daarenboven werd de call groene warmte geoptimaliseerd en werden twee calls voor groene warmte gelanceerd, waarbij 18 miljoen euro budget werd toegewezen. Via deze calls wordt een bijkomende hernieuwbare-energieproductie gerealiseerd op de meest kostenefficiënte wijze. Eind 2021 werd een Warmteplan 2021 aan de Vlaamse Regering voorgelegd met passende maatregelen om er de komende jaren voor te zorgen dat het aandeel groene warmte in onze energiemix verder toeneemt. Op het vlak van zonne-energie is Vlaanderen de derde beste leerling van Europa.

2.1.3. Acties flexibiliteit

Een hoger aandeel hernieuwbare energie zorgt voor een hogere nood aan flexibiliteit om schokken in vraag en aanbod beter op te vangen. In 2021 werd een regelgevend kader ingevoerd waardoor de basis werd gelegd voor flexibiliteitsdiensten op het distributienet. Dit is een opstap naar een flexibeler energiesysteem dat de komende jaren verder dient te worden ontwikkeld. Zo moet bijvoorbeeld het zonnedelen nog meer bekendgemaakt worden.

2.1.4. *Remediërende maatregelen arrest terugdraaiende teller*

Begin 2021 was er het arrest van het Grondwettelijk Hof dat ervoor zorgde dat de virtueel terugdraaiende teller wegvalt. Er werd snel een oplossing uitgewerkt voor de prosumenten die werden gevat door de gevolgen van het arrest van het Grondwettelijk Hof, door een retroactieve investeringspremie te voorzien voor eigenaars van zonnepanelen. In 2021 hebben daar ongeveer 75.000 gezinnen een beroep op gedaan, wat een bedrag van 130 miljoen euro betekent. Wellicht zal het tussen 2022 en 2024 wat trager gaan wegens de afspraak met Fluvius dat men pas in 2025 de digitale meter zal mogen zetten. In 2025 worden dan weer meer aanvragen verwacht.

Ook de batterijpremie werd verhoogd als flankerend beleid, hetgeen heeft gezorgd voor veel meer aanvragen in 2021. Tot slot werd een nieuwe REG-premie voor de slimme sturing van elektrische warmtepompen, elektrische boilers en accumulatieverwarming ingevoerd. Ook de warmtepompboilerpremie werd verlengd tot eind 2024.

2.1.5. *Acties daling energiefactuur*

In 2021 werd iets meer dan 100 miljoen euro ingezet om de gestegen energiefactuur te drukken via opkoop van certificaten en netbeheerdersvergoedingen. Daarnaast heeft de Vlaamse Regering in 2021 nog gezorgd voor een daling van de Vlaamse beleidskosten in de energiefactuur met 166 miljoen euro vanaf 1 januari 2022. Vanaf 1 januari 2023 zal de steun voor nieuwe fossiele wkk's worden afgebouwd. Op 10 december 2021 werd eveneens een nieuw Energiearmoedeprogramma 2025 goedgekeurd, met de focus op preventieve acties voor kwetsbare doelgroepen.

2.2. Voornaamste realisaties Klimaat

2.2.1. *Afsprakenkader VEKP*

In 2020 werd het VEKP aangeduid als transversaal plan, waarbij alle ministers in de Vlaamse Regering verantwoordelijk zijn voor de correcte implementatie ervan. Voor elke maatregel in het VEKP is er een trekkende entiteit, en bijgevolg ook verantwoordelijke vakminister, aangeduid die de eindverantwoordelijkheid draagt voor de succesvolle implementatie van elke maatregel. Het afsprakenkader inzake het VEKP – dat eind 2021 definitief werd goedgekeurd – bouwt verder op deze principes en beschrijft alle procedures en de rol van alle actoren in het VEKP. De lokale besturen worden verder ondersteund via het Netwerk Klimaat. In 2021 werd het eerste werkprogramma uitgevoerd en werd een nieuw werkprogramma afgesloten voor 2022.

2.2.2. *Bijkomende maatregelen klimaat (november 2021)*

Op 5 november 2021 heeft de Vlaamse Regering een pakket met 42 bijkomende maatregelen goedgekeurd, waardoor de Vlaamse broeikasgasdoelstelling verhoogd wordt van min 35 procent tot min 40 procent.

Specifiek voor de bouwsector werd bijvoorbeeld beslist dat vanaf 1 januari 2023 een renovatieverplichting voor residentiële gebouwen zal ingaan. Binnen de vijf jaar moeten deze woningen gerenoveerd worden tot minstens EPC-label D. Daarnaast is toen ook beslist dat er minimale EPC-eisen ingeschreven worden in de Vlaamse codex Wonen. Er is gezorgd voor een aanscherpingspad voor beide verplichtingen zodat deze zijn afgestemd op de langetermijndoelstelling voor woongebouwen. Als flankerende beleid werd vanaf 1 september 2022 ook de nulprocentenergielening uitgebreid tot de MijnVerbouwLening. Het renteloos

renovatiekrediet zal verder worden uitgebreid. De Vlaamse overheid neemt ook haar voorbeeldrol op door de doelstelling in het intern Klimaatplan op te trekken.

2.2.3. Vlaams Klimaatfonds

Tot slot werd in 2021 het bestedingskader voor het Vlaams Klimaatfonds op enkele punten geoptimaliseerd. Zo wordt de cofinanciering voortaan gebaseerd op de overheidskostenefficiëntie, die sterker de nadruk legt op het kostenefficiënt omgaan met Vlaamse en lokale overheidsmiddelen. In 2021 werd 139 miljoen euro klimaatfondsmiddelen aangewend voor Vlaamse mitigatiemaatregelen.

II. Bespreking

1. Omgeving en Natuur

1.1. Tussenkost van Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege heeft het regeerakkoord naast de realisaties van 2021 gelegd. Ze stelt vast dat het de bedoeling was dat in 2021 enkele grote dossiers werden afgewerkt, maar dat is in de realiteit niet gebeurd.

Een voorbeeld is de bosuitbreiding. Er werden wel stappen gezet door de verwerving van grond. De doelstelling was om tegen 2024 4000 ha bijkomend bos te realiseren. Op dit moment zit men aan 656 ha. Dat is nog ver verwijderd van het doel.

De minister kondigt ook aan dat er initiatieven zullen worden genomen inzake bosbehoud, maar dat vindt ze nergens terug.

Al sinds 2019 ligt er in het parlement een ontwerp van decreet daarover. Er werden studies uitgevoerd om het ontwerp van Instrumentendecreet te evalueren en initiatieven naar voor te schuiven om toch tot die bouwshift te komen. Maar in 2021 werden daar geen verdere stappen vooruit gezet.

De spreker leest weinig over de langverwachte goedkeuring van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en de beleidskaders die daarbij horen.

Ook wat betreft de aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden werden in 2021 geen stappen gezet.

De stroomgebiedbeheerplannen zijn net voor de zomer in 2022 goedgekeurd. Deze moesten eind 2021 ingediend worden bij Europa. Ook hier wordt achteropgehinkt. Ook de doelstelling om tegen 2027 overal proper oppervlaktewater te hebben, zal niet gehaald worden.

De minister haalt een aantal inspanningen aan om de hoeveelheid zwerfvuil te verminderen, maar de realiteit is dat die inspanningen niet geleid hebben tot resultaat. Men had al veel eerder een systeem van statiegeld kunnen invoeren, maar men zit nog steeds in dezelfde situatie als bij het begin van deze legislatuur.

De spreker erkent dat er inspanningen worden gedaan, maar deze zijn onvoldoende wanneer deze worden getoetst aan de beloftes die in het regeerakkoord werden gedaan. Indien de minister haar beleidsintenties wil realiseren, is er nog een enorme stroomversnelling nodig.

1.2. Tussenkost van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe verwijst naar een opmerking van het Rekenhof die stelt dat het water- en energievergoedingsloket pas in maart 2022 sloot opdat nog een beperkt aantal betalingen konden volgen. Maar het coronakrediet in het beleidsdomein Omgeving zal voor ongeveer 15,3 miljoen euro ongebruikt blijven. Waar zal de minister dit budget dan toekomstgericht inzetten?

1.3. Tussenkost van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts stelt dat minister Zuhail Demir bij de begrotingsopmaak de nodige ambitie aan de dag heeft gelegd. Veel initiatieven zijn genomen om verder te bouwen aan een sterker omgevingsbeleid. Zij is tevreden dat ze daarbij ook een aantal punten uit de commissiewerkzaamheden ziet terugkomen. Op vlak van Ruimtelijke Ordening wou de minister werken aan snellere vergunnings- en beroepsprocedures met aandacht voor de regelgeving inzake complexe projecten. Daarnaast was er ook een evaluatie van het Omgevingsvergunningendecreet en de modernisering van de milieueffectenrapportage. De minister zou hier dit najaar de nodige vervolgstappen nemen. Welke vervolgstappen worden hier nog gepland? Hoe zal het Vlaams Parlement worden betrokken?

Minister Demir neemt het engagement om tegen uiterlijk eind 2022 ontwerp teksten van de beleidskaders en het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen aan de Vlaamse Regering voor te leggen. Is die timing haalbaar? Welke knelpunten dienen nog aangepakt te worden?

Wat de bouwshift betreft, verwacht de spreker nog dit jaar een stroomversnelling. Door de meerderheid zijn twee amendementen ingediend, enerzijds op het ontwerp van Instrumentendecreet en anderzijds op het voorstel van decreet Woonreservegebieden. Zij verwacht dat dit binnenkort verder kan opgenomen worden in de werkzaamheden van deze commissie. Na de implementatie van het Instrumentendecreet moet ook snel werk gemaakt worden van de aanduiding van de signaalgebieden. Op dit moment heerst er soms verwarring op het terrein doordat het Departement Omgeving soms in beroep gaat ondanks het feit dat er enkel maar positieve adviezen werden verleend. Dat zorgt niet voor rechtszekerheid.

Ook het uitwerken van een statiegeldsysteem lijkt in een stroomversnelling geraakt. Rond deze tijd zouden er ook nieuwe cijfers over zwerfvuil beschikbaar moeten zijn. Zijn die tijdig beschikbaar voor de hoorzittingen die hierover binnenkort in deze commissie zullen plaatsvinden? Ook het onderzoek over alternatieve systemen zou ook snel beschikbaar moeten zijn. Is daar meer informatie bekend?

Tinne Rombouts roept daarbij ook op om snel in overleg te treden met alle betrokken sectoren in een statiegeldsysteem opdat naar de bezorgdheden kan geluisterd worden en daar eventueel ook antwoorden kunnen gegeven worden.

Ze verwijst ten slotte nog naar het Smartlifeproject en de kansen die het recycleren van luiermateriaal met zich meebrengt. Cd&v wil concrete maatregelen ondersteunen om gezinnen te helpen om deze chemische fractie uit het restafval te weren. Ze is tevreden dat de gesprekken met de sector worden verdergezet en dat de piste van de selectieve ophaling werd opgenomen in het ontwerp van het nieuwe lokalemateriaalplan. Ze hoopt op een snelle uitrol op het terrein.

Voor cd&v is het de ambitie om de leefomgeving gezond en robuust te houden en daarbij partnerschappen met het middenveld op te bouwen om Vlaanderen ruimtelijk verder op punt te stellen.

1.4. Repliek van minister Zuhal Demir

Op de vragen van Mieke Schauvliege over bosuitbreiding antwoordt minister *Zuhal Demir* dat ze zich bewust is van de grote taakstelling die haar nog rest. 4000 ha bos is een gigantische doelstelling. Er werd al 656 ha gerealiseerd zonder dat het nieuwe Pachtdecreet al werd goedgekeurd. Dat zit nog in de pijplijn en dat moet helpen om de doelstelling te realiseren.

Er is ook voor 600 ha extra aan gronden verworven waar nog bebost zal worden. Ook de beschikbare financiële middelen zitten op schema. De taakstelling is verdeeld over verschillende groepen. De natuurgroepen zitten op de goede weg. De private landeigenaars hebben op dit moment slechts 40 van de 500 ha gedaan. Zij halen pachten als hinderpaal aan. Het nieuwe Pachtdecreet zou hen dan ook helpen om de doelstelling te halen. Ook de lokale besturen blijven met 94 ha achter op de doelstelling van 750 ha, ongeacht de partijen die daar in het bestuur zitten. Alle partijen kunnen het signaal geven aan de leden die deel uitmaken van lokale besturen om gebruik te maken van de subsidies die daarvoor worden voorzien.

Inzake de bescherming van bossen werden ondertussen de nodige initiatieven opgestart om vijf bos-RUP's te realiseren waarbij de belangrijkste bossen correct beschermd zullen worden. Dit gebeurde echter in 2022 en niet in 2021.

Het mestactieplan en PAS zitten ook niet in de begrotingsuitvoering van 2021. Het mestactieplan is zo goed als klaar voor bespreking met de diverse stakeholders en de Vlaamse Regering. Ook op de stikstofproblematiek werd heel hard gewerkt. Daar staat de Vlaamse Regering al redelijk ver maar ze heeft nog achttien maanden om verder te werken.

Het geamendeerde Instrumentendecreet zal binnenkort aan de commissieleden worden voorgelegd. De minister gaat akkoord met Tinne Rombouts dat daarna snel een regeling inzake de signaalgebieden zal moeten volgen, maar dat staat klaar. Ook de beleidskaders van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen moeten daarna volgen.

Wat de versnelling van de procedures betreft, werden er in de Vlaamse Regering drie conceptnota's goedgekeurd rond MER, Vergunningsdecreet en Omgevingsbesluit. Dat wordt omgezet in ontwerpen van decreet die in het najaar nog aan de Vlaamse Regering zullen worden voorgelegd.

Voor de regeling rond de complexe projecten heeft de minister enkele verbetervoorstellen, maar die moeten nog worden besproken met minister Lydia Peeters.

Wat de bouwshift betreft, verwijst de minister naar de conceptnota die met het krokusakkoord werd goedgekeurd. Daar staan elementen in waarmee rekening zal gehouden worden, zoals principes van planologische neutraliteit, acties om de bouwshift te realiseren, de vergoeding enzovoort. Dat zal ook nog in het Vlaams Parlement verder besproken worden.

2. Energie en Klimaat

2.1. Tussenkomst van Philippe Muyters

Philippe Muyters vindt het belangrijk dat er nu meer aandacht is voor de uitgaven dan in het verleden. Het is goed om te horen dat de middelen werden ingezet waarvoor ze werden bedoeld. Dit is ook een eerste stap in het beter evalueren van het beleid. Dan is het goed om te horen welke rangorde Vlaanderen heeft in Europa ten aanzien van het plaatsen van installaties voor zonne-energie of windenergie. Hij vindt ook dat er nog stappen vooruit kunnen gezet worden in het zonnedelen. Dat moet leiden tot nog meer gezinnen die de stap naar zonne-energie zetten.

Nu gaat het enkel over de uitgaven. Maar een volgende stap is het kiezen van de thema's waarbij men niet alleen gaat kijken of de middelen zoals gepland werden uitgegeven, maar waarbij men ook de vraag stelt of de middelen op de meest efficiënte manier werden uitgegeven. Dat is het element van de uitgavenoverzichten, de zogenaamde spending reviews. Ook daar werd de eerste stap al gezet door de Vlaamse Regering. Hij is benieuwd wat daar het resultaat van zal zijn.

2.2. Tussenkost van Staf Aerts

Staf Aerts refereert aan de uitspraak van minister Demir dat 2021 een succesjaar was voor hernieuwbare energie. Hij vindt dat dat echter meer ondanks het beleid van de minister is, dan dankzij haar beleid.

Begin 2021 was er het zonnepanelenarrest waar het Grondwettelijk Hof de regeling van de terugdraaiende teller vernietigd heeft. Nochtans had zijn fractie daar al voor gewaarschuwd. Daardoor werd het draagvlak voor zonne-energie voor maanden weggeslagen. Pas in augustus is de vraag naar zonne-energie weer beginnen aantrekken. Dan werd er een retroactieve investeringspremie ingevoerd, maar dat was eerder het afkopen van wat er was misgegaan. Het tweede gevolg van dat arrest was het wegslaan van het draagvlak van de digitale elektriciteitsmeter. Dat is niet gekeerd en dat speelt het beleid vandaag nog steeds parten.

Het klopt dat er in 2021 meer windturbines werden geplaatst, maar die procedures waren al langer lopende. Het hele proces om tot de plaatsing van een windturbine te komen, duurt acht tot negen jaar. Wanneer hij het vergunningenbeleid van de minister bekijkt, stelt hij vast dat de minister zelf bij een derde van de aanvragen de vergunning niet verleende, zelfs wanneer er soms unaniem positieve adviezen werden verleend. De wispelturigheid van het Vlaamse beleid op het vlak van wind-energie is een probleem. In de sector kan men niet meer voorspellen wat het antwoord van Vlaanderen zal zijn en dat slaat het investeringskader rond windenergie in Vlaanderen onderuit. De termijnen moeten korter, maar er is ook nood aan een helderder en betrouwbaarder investeringskader.

Wat zonnedelen betreft, is het kader gemaakt, maar daarmee is alles gezegd. Het was de bedoeling om drie proefprojecten te lanceren. Na een half jaar zoeken is dat niet gelukt. Gelukkig is er nu sinds kort een project in Mechelen gestart. Maar dat is het model waar Vlaanderen naartoe moet, de grote groepen van mensen die in energiegemeenschappen samen energie delen. Het gebrek aan proefprojecten is een falen van het beleid en daarvoor mag ook naar Fluvius gewezen worden.

Wat het Klimaatbeleid betreft, geeft hij aan dat Vlaanderen eind 2021 met blozende kaken te kijk werd gezet op de COP26 omdat er geen Belgisch akkoord werd gevonden en de doelstellingen naar beneden werden gehaald. Het uiteindelijke plan schoof daarbij ook alle moeilijke keuzes door naar de burgers. Iedereen moet zoveel mogelijk elektrisch rijden. Maar rekeningrijden werd niet ingevoerd. Er was de verplichting om meer te gaan isoleren. Maar het ondersteunend beleid ontbrak. De Vlaamse Regering nam hier te weinig de verantwoordelijkheid zelf op. Zijn fractie zal dit rekeningendecreet dan ook niet steunen.

2.3. Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz is niet akkoord met Staf Aerts dat wanneer het goed gaat, het niet aan het beleid ligt en wanneer het slecht gaat, dat wel aan het beleid te wijten is. Hij vermoedt dat de waarheid ergens tussenin ligt. Hij vindt het relevant dat er wordt gekeken wat er met het voorziene budget gebeurt. Is dat goed aangewend? Hoe groot is de onderbenuttingsgraad? Werden er voldoende projecten gerealiseerd? Wanneer men dat in ogenschouw neemt, is het rapport niet slecht. Vanuit de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie wordt

er ook gesproken over de zogenaamde spending reviews waarbij beleidsevaluatie en beleidsimpactanalyses nader worden bekeken. Is het vergunningenbeleid van minister Demir adequaat? Uit de rekeningen blijkt dat de realisatiegraad behoorlijk hoog is. Hij oordeelt dan ook dat er een meer dan behoorlijk resultaat werd geboekt.

Deze meerderheid heeft beslist om af te stappen van het certificatensteunsysteem voor hernieuwbare energie naar meer investeringssteun. Het Rekenhof stelt echter dat het niet per definitie zo is dat een investeringssteunmechanisme budgettair efficiënter is dan een certificatenstelsel. Hoe kan dit gemonitord worden om ervoor te zorgen dat Vlaanderen het meest efficiënte systeem hanteert?

Daarnaast kon het Rekenhof ook niet definiëren wat de impact was van de statistieken die moeten aangekocht worden om onze doelstellingen voor hernieuwbare energie aan te vullen. Heeft de minister zicht op hoe groot die aanvulling was?

2.4. Repliek van minister Zuhail Demir

Minister *Zuhail Demir* stelt dat het de taak van het Vlaams Parlement is om scherp te zijn, maar als er goede zaken gebeuren, zou dat ook vanuit de oppositie moeten kunnen benoemd worden.

Wat de voorbeeldrol van de Vlaamse Regering betreft, is het zo dat de eigen doelstellingen in het interne Klimaatplan Vlaamse overheid werden aangescherpt. Ook van de ondernemingen worden bijkomende inspanningen gevraagd. Vlaanderen is de enige regio in Europa die maatregelen zoals een renovatieverplichting voor woningen heeft ingevoerd. In Vlaanderen was er een oude woningpatrimonium en de renovatiegraad met de bestaande premies ging te laag. Daarom werd die verplichting opgelegd. Ze houdt niet van te veel verplichtingen, maar als het beleidsmatig niet anders kan, dan moet het kunnen. Daar staat ook een sterk ondersteunend beleid tegenover, onder meer door het eengemaakt loket.

Ook wat betreft de verplichting voor ondernemingen om te investeren in zonne-energie, is Vlaanderen de trekker. De andere regio's hebben die beslissing nog niet genomen. Als de kritiek te gortig wordt, vergelijkt de minister graag met andere regio's waar bijvoorbeeld Ecolo meebestuurt en ze vindt niet dat die kritiek terecht is.

Wat de bijkomende inspanningen die aan bedrijven werden opgelegd betreft, zal minister Brouns nog bijkomende maatregelen uitwerken.

III. Indicatieve stemming

Het aan de commissie toegewezen gedeelte van het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2021, wat betreft de bevoegdheden Omgeving, Natuur, Energie en Klimaat, wordt indicatief aangenomen met 8 stemmen tegen 5.

Gwenny DE VROE,
voorzitter

Stijn DE ROO,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

BWK	biologische waarderingskaart
CIW	Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid
COP	conferentie van de partijen
EPC	energieprestatiecertificaat
GWh	gigawattuur
LULUCF	land use, land use change and forestry
MER	milieueffectrapport
MW	megawatt
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PV	photovoltaic
REG	rationeel energiegebruik
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
RURA	Ruimterapport Vlaanderen
SBP	soortenbeschermingsprogramma
VEKP	Vlaams Energie- en Klimaatplan
VLAREMA	Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaal- kringlopen en afvalstoffen
wkk	warmte-krachtkoppeling